

№4 • 2017

ЗАН

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҚ,
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ЖУРНАЛ

«СІЗ БӘЙТЕРЕК
АЙНАҚҰЛ
ӘУЛЕТІНЕ...»

2-БЕТ

КОДЕКС БАБЫ ӨЗГЕРТУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕДІ

Д.МӘУЛЕНОВ,
Тараз қаласы мамандандырылған
әкімшілік сотының судьясы

Тараз қаласы мамандандырылған әкімшілік сотына 2016 жылдың 12 айында ҚР ӘҚБтК-нің 462-бабымен 89 іс келіп түсіп, мәнісі бойынша 79 іс қаралды. Біз бұл мақала шеңберінде осы баппен қаралған істерді саралап, кейбір ұсыныстарымызды айтпақпыз.

ҚР ӘҚБтК-нің 462-бабымен қаралған істер бойынша субъектілік құрамы төмендегіше: жауаптылыққа тартылған тұлғалар саны – 79, оның ішінде жеке тұлға – 5, лауазымды адамдар – 53, шағын кәсіпкерлік субъектілері немесе коммерциялық емес ұйымдар – 19, орта кәсіпкерлік субъектілері – 2.

ҚР ӘҚБтК-нің 462-бабымен қаралған істер бойынша жазаны тағайындау тәжірибесіне келер болсақ, бұл баптың әрбір бөлігі бойынша тек айыппұл түріндегі жаза көзделген. Тек ҚР ӘҚБтК 462-бабының 3-тармағы бойынша белгілі бір қызмет түріне рұқсаттың қолданылуын тоқтата тұрып не қызметті немесе жекелеген қызмет түрлерін тоқтату түріндегі қосымша жаза тағайындалуы мүмкін. Тараз қаласы мамандандырылған әкімшілік сотының судьялары 2016 жылы ҚР ӘҚБтК-нің 462-бабымен қаралған істер бойынша көзделген жаза баламалы емес болғандықтан, санкция шеңберінде жауапкершілік мәселесін шешкен. Тек жыл басында қаралған 4 іс бойынша қосымша жаза тағайындалмаған болатын.

кейінірек ҚР Жоғарғы Сотымен өткізілген семинарлық жиының бірінде тиісті кеңес берілген соң тәжірибе біріділігі орнықты.

Тұтастай алғанда, бұл санаттағы істерді қарауда қиындықтар көп емес. Дей тұрғанмен, кейбір мәселелер де баршылық.

Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің ережелеріне сәйкес, кәсіпкерлік субъектілерінің бірыңғай реестрін жүргізу көзделген, бұл жұмысқа жауапты уәкілетті орган нақтыланған. Бұл реестрді жүргізу ҚР Ұлттық экономика министрлігіне жүктелген. Алайда, іс жүзінде бұл реестр қалыптаспаған. Тіпті, ол қалыптасқан күннің өзінде де жергілікті соттармен тиісті ақпаратты уақтылы алу мүмкін емес. Ал, Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқықбұзушылық туралы кодексінің 817-бабы ережелеріне сәйкес, әкімшілік құқықбұзушылық туралы істер істі қарауға құқылы судья, орган (лауазымды адам) әкімшілік құқықбұзушылық туралы хаттаманы және істің басқа да материалдарын алған күннен бастап он бес тәулік ішінде қарайды. Әкімшілік құқықбұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардан өтінішхаттар түскен жағдайда не істің мән-жайларын қосымша анықтау қажет болған кезде істі қарап жатқан судья, орган (лауазымды адам) істің қаралу мерзімін ұзартуы, бірақ, бір айдан аспайтындай етіп ұзартуы мүмкін. Яғни, істі қарау мерзімдері көп емес. Осыған байланысты соттар статистика, салық, әділет органдарынан мәлімет сұратады, алайда, бір-біріне қайшы ақпарат алып жатады. Ол түсінікті де. Әділет органдарында тіркелгенде кәсіпкерлік субъектілері бір санатқа жату туралы өздері арызданады, кейін табыс, жұмысшылар саны өсіп, заңды тұлға өңге санаттағы кәсіпкерлік субъектісіне айналады. Салық органдарында мүлде өзге мәлімет болуы мүмкін. Ал, соттар жаза тағайындау барысында біркатар қиындықтарға кезігеді. Осыған байланысты Бірыңғай кәсіпкерлік субъектісі бойынша реестрді қалыптастыру жұмыстарын тездетуге ықпал жасау керек деп білеміз әрі жергілікті жерде бұл жұмысқа жауапты құзырлы орган бекітілуі тиіс. Немесе жаза тағайындауды кәсіпкерлік субъектісіне орай жаза тағайындаудың бас тартуымыз керек. Әрі бұл әкімшілік жауапкершілік туралы заңнаманы игілендірумен ұштасуы керек.

Сөз жоқ, кәсіргі қызмет етуші ҚР ӘҚБтК-нде абсолютті – бекітілген санкциялардың көп болуы қате

тәжірибе деп білеміз. Бұл түптеп келгенде, заңдылық пен әділеттілік ұғымдарының ашақтауына алып келеді. Сонымен қатар, сот төрелігі еркіндігіне, жазаның алдағы уақытта құқықбұзушылық жасамаудың алтын алуда тиімділігін азайтады. Сот билігінің беделіне нұқсан да келтіреді. Ал, ҚР ӨҚБТК-нің 40-бабында жаза қолдануға қатысты негізгі қағидаттар қалыптастырылған, оларға сәйкес әкімшілік жаза құқықбұзушылықты жасаған тұлғаны заңнама талаптарын сақтау және құқық тәртібін құрметтеу рухында тәрбиелеу, сондай-ақ, құқық бұзушының оң ісін де, басқа тұлғалардың да жаңа құқықбұзушылықтар жасауының алдын алу мақсатында қолданылады. Әкімшілік жаза мүлктік залалдың орнын толтыру құралы болып табылмайды. Әкімшілік құқықбұзушылықтан келіп шығатын зиянның орны осы кодекстің 59-бабында көзделген тәртіппен толтырылады. ҚР ӨҚБТК-нде абсолютті бекітілген санкциялардың көп болуы осы қағидаттарға кедергі. Осыған байланысты ҚР ӨҚБТК-нің 462-бабымен өзге де бадамалы жаза түрлерін тағайындау дұрыс деп есептейміз.

ҚР ӨҚБТК-нің 462-бабы 3-тармағының санкциясына сәйкес, белгілі бір қызмет түріне рұқсаттың қолданылуын тоқтата тұрып не қызметті немесе жекелеген қызмет түрлерін тоқтату түріндегі қосымша жаза көзделген. Алайда, бұл тармақ бойынша мектеп, колледж, тіпті емханадар басшылары жауапкершілікке тартылып жатады. Санкцияда көзделген соң соттар бұл қосымша жазаны тағайындайды. Бірақ, оқу процесін үзу мүмкін болмағандықтан сот қаулыларын орындауды түсінбеушіліктер мен қиындықтар туындайды. Мысалы, лауазымды тұлғаларға қатысты істі қарап, түберку тез ауруымен ауырған тұлғалар үшін арнадан емдеу мекемелерінің қызметін тоқтатуға мәжбүрміз. Кей сот орындаушылары лауазымды адам жоғары тұрған мекемелеріне оқу қызметкерінің уәкілеттілік уақытына тоқтату туралы еңбек заңнамасына қайшы талаптар қойған кездері де болған. Демек, бұл тармақтың конструкциясы сын көтермейді.

Осыған орай ҚР ӨҚБТК-нің 462-бабын төмендегі редакцияда жазуға ұсыныс келтіреміз.

«462-баш. Мемлекеттік инспекциялар мен мемлекеттік бақылау және қадағалау органдарының лауазымды адамдарына өздерінің қызметтік міндеттерін орындауына кедергі келтіру, қаулыларды, нұсқамаларды және өзге де талаптарды орындамау

1. Мемлекеттік инспекциялар мен мемлекеттік бақылау және қадағалау органдарының лауазымды адамдарына өз қызметтеріне сәйкес өздерінің қызметтік міндеттерін орындауына қажетті құжаттарды, материалдарды, статистикалық (ағашқы статисти-

калық деректерді қоспағанда) және өзге де мәліметтерді, қызмет туралы, кірістер туралы, энергетикалық ресурстардың есепке алыну аспаптарымен жарактандырылуы туралы, энергетикалық ресурстарды, суды тұтынудың және олардың шығындарының көлемі туралы, сақтандыру жарналарын есептеу және төлеу туралы, атом энергиясын пайдалану туралы ақпаратты беруден бас тарту, уәкілетті органның қаулысы бойынша ревизия, тексеру, түгендеу, сараптамалар және заңнамада көзделген басқа да әрекеттерді жүргізуге жіберуден бас тарту түріндегі кедергі келтіру немесе оларды жүзеге асыруға өзге де кедергілер келтіру не анық емес ақпарат беру –

жеке тұлғаларға, лауазымды адамдарға – үш-бес, заңды тұлғаларға – бір жүзден баспа – екі жүз айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салуға не ескерту жасауға әкеп соғады.

2. Осы баптың бірінші бөлігінде көзделген, әкімшілік жаза қолданылғаннан кейін бір жыл ішінде қайталап жасалған әрекеттер –

жеке тұлғаларға, лауазымды адамдарға – жеті-он, заңды тұлғаларға – екі жүзден – үш жүз айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салуға әкеп соғады.

3. Осы кодекстің 162, 227-баптарында көзделген жағдайларды қоспағанда, мемлекеттік бақылау және қадағалау органдары (лауазымды адамдар), мемлекеттік органдардың лауазымды адамдары өздерінің құзыреті шегінде берген заңды талаптарды немесе нұсқамаларды, ұсынуларды, қаулыларды орындамау немесе тиесіліне орындамау

белгілі бір қызмет түріне рұқсаттың қолданылуын тоқтата тұрып не қызметті немесе жекелеген қызмет түрлерін тоқтата тұрып немесе тоқтата тұрмай (тоқтатпай), жеке тұлғаларға, лауазымды адамдарға – бес-жиды тұлғаларға – бір жүзден екі жүз айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салуға не ескерту жасауға әкеп соғады.

4. Тексерілетін субъектілердің бақылау және қадағалау органдары анықтанған бұзғышылықтарын жою бойынша қолданылатын шаралар туралы ақпаратты бермеуі не уақтыты бермеуі

лауазымды адамдарға бес-тен жиырмаға дейін айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады.

5. Осы кодекстің 625-бабы екінші бөлігінде, 626-бабының бірінші бөлігінде көзделген жағдайларды қоспағанда, уәкілетті органның лауазымды адамдарынан мөрші (пломбасын) жұлып алуы

жеке тұлғаларға – бес, заңды тұлғаларға – бес-тен жиырмаға дейінгі айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады».